Ni pravljičnega starševstva, je le garanje

Ormož, 07.02.2012 | Viki Ivanuša

Cikel predavanj Pravljično starševstvo v organizaciji Mladinskega centra Ormož je zaključilo izjemno predavanje priznane socialne in kulturne antropologinje dr. Vesne Vuk Godina. Dvorana ormoškega gradu je bila nabito polna, najbolj radovedni pa so vztrajali od 17. ure pa krepko čez 20. uro. Predavateljici ni zmanjkalo besed in energije.

Začela je z ugotovitvijo, da sta starševstvo in otroštvo v zahodnih družbah zelo ideologizirana in sta postala eden od mitov sreče, s katerim družba poskuša vzpostaviti kriterij popolnosti te izkušnje in tudi drugih človekovih izkušenj. Popolna ljubezen, popoln seks, popolna mladost, popoln zakon in popolno starševstvo so postali ideali in hkrati tudi glavni trgi, ki se tržijo na zahodu. Tržijo se vsi aspekti človekovega življenja. Za potrošniški kapitalizem, v katerem živimo, pa je najboljše to, da so ti trgi neskončni, saj potrebe, ki je zastavljena kot popolna, ni mogoče nikoli povsem zadovoljiti.
„To idealno ustreza industriji, ki se spopada s hiperprodukcijo in producira ogromne količine stvari, ki jih nihče ne potrebuje. Medtem se strokovnjaki znanstveno ukvarjajo s tem, kako pospeševati potrošnjo. Ena izmed iznajdb je, da ima vsaka stvar, ki jo kupimo, znanstveno vgrajeno napako. Gospodinjski aparat je narejen tako, da se pokvari po poteku garancije," pravi dr. Vuk Godina in doda, da se tudi moda menjuje ne le vsako sezono, ampak se spreminja ves čas. „Podobno se dogaja z našim zdravjem v obliki preventivnih pregledov, ki prav tako služijo trženju, kajti le malokdo lahko po današnjih standardih še velja za zdravega. Če pa je zdrav, mora nujno kaj storiti za preventivo – kupovati koencim Q 10, pa česnove tabletke, da ne bo imel čez 10 let zoženih žil ... Kapital ljudem sporoča, da ve, kako zgleda popolno življenje, in če ga nimaš, moraš trošiti."
Starši niso otrokovi najboljši prijatelji
„Danes se ustvarja prepričanje, da morajo biti v popolnem starševstvu vsi srečni in popolni. Starši ne prizadenejo, ne ranijo in ne omejujejo svojih otrok. A v resničnem življenju je drugače. Zame je pravilno tisto, kar je medkulturno primerljivo in velja enako za Bušmane, Slovence, Aborigine in vse druge. Vzgoja otrok je v vseh kulturah izkušnja, ki je neprijetna za starše in otroke in vodi v odraslost. Otroke pri odraščanju nepreklicno prizadenemo. Otroci od rojstva do 3. leta potrebujejo, da zadovoljujemo vse njihove potrebe. Od 3. leta naprej pa je treba do vstopa v šolo otroka primerno funkcionalno usposobiti, da bo funkcioniral v družbi. Prihraniti teh izkušenj otroku ne moremo, ker sicer ne odraste. Kapital želi narediti to obdobje

čim prijaznejše, temu se je priklonila tudi stroka in nastala je otroku prijazna vzgoja, pri kateri otroka razumemo, terapevtiziramo, ne kaznujemo, ne soočamo z avtoriteto in ne s frustracijami. Na prvi pogled super, na drugi katastrofalno. To pri otroku proizvede takšne poškodbe, da konča na heroinu. Ko je starš otroku najboljši prijatelj, se zgodba nikoli ne konča dobro. Funkcija staršev ni, da bi bili otrokovi najboljši prijatelji, ampak najboljši sovražniki," je neizprosna dr. Vesna Vuk Godina.
Predavateljica je povedala, da se moramo nenehno zavedati, da živimo v kapitalizmu in ne v pravljici. V očeh kapitala pa je naš otrok le enota potrošnje, ki mora skozi svoje življenje potrošiti čim več, družbeni kontekst te pravljice pa se imenuje eksploatacija posameznika. Potrošnja se po njenem mnenju prej ali slej konča v neki obliki odvisnosti. Kapital najraje vidi odvisnost od metadona, ker je ta odvisnost dosmrtna in ker od nje služi farmacevtska industrija, od heroina pa služijo kriminalci. Otrok po njenem mnenju postane odvisnik, ker nikoli funkcionalno ne odraste.
Spati pri ženi sicer ni FAJN, je pa PRAV
Avtorica pravi, da otroštvo lahko razdelimo na obdobje malega in obdobje velikega otroka, ki mu sledi odraslost. Mali otroci so kršitelji socialnih pravil in za to niso kaznovani, ker so majhni in od njih nihče ne pričakuje, da bodo znali in zmogli to, kar je primerno za večje otroke. V tem so si vse kulture enake. Ko pa je otrok star od 3 do 6 let, pa bi moral začeti sprejemati odgovornost. V večini kultur – razen danes v zahodni – se v tem obdobju otroke začne sistematično kaznovati za kršenje socialnih pravil, je povedala predavateljica:
„Pri Arapeših imajo navado, da otroke polivajo z mrzlo vodo, ponekod jih otroci dobijo po riti, kot recimo v Avstraliji, kjer je zakonsko dovoljeno otroka kaznovati z enim do treh udarcev po riti z dlanjo. Veliki otroci, za razliko od malih, upoštevajo socialna pravila in so za kršitve kaznovani."
Otrok se mora z leti naučiti izbirati svoje obnašanje. Mali otrok dela po principu FAJN in se požvižga na prepoved, ker je asocialen. Veliki otrok pa je zmnožen izbrati tisto, kar NI FAJN, ker ve, da je tako PRAV. Mali otrok takšne izbire ni zmožen. Avtorica je prepričana, da je kapital uspel staršem vcepiti idejo, da je treba od otroka zahtevati samo tisto, kar je sposoben realizirati, zmore pa le tisto, kar razume. Če ne razume, je to za starše znak, da še ni zrel, in sklepajo, da ko bo razumel, bo že prakticiral, kar od njega želijo. Vendar nimajo časa čakati, kajti funkcionalno otrok lahko odraste, preden razvije abstraktno mišljenje, torej nekje okoli 6. leta, sicer bo prepozno in bo ostal takšen vse življenje. Večji otrok mora med FAJN in PRAV vedno izbrati PRAV.
„Otroka je treba prisiliti, da se drži pravil. Pri tem je najpomembnejša oseba moški, čigar funkcija je, da otroka kaznuje. Slovenci nimamo normalnega odnosa do kazni in avtoritete, zato imamo ob omembi tega pred očmi pijanca, ki mlati vsepovprek. Kazen ni nujno fizična, kazen je nekaj, kar NI FAJN. Fizična kazen je potrebna le, ko nobena druga kazen ne zaleže več ter ko otrok fizično ogroža sebe ali druge," je povedala predavateljica, ki v isti sapi trdi, da je prav in razumljivo, da poskušajo iti otroci čez prepovedi, ker so te v odraščanju v nasprotju z otrokovo dosedanjo izkušnjo in ker so največkrat v nasprotju z načelom ugodja. Tako tudi odrasli pogosto niso funkcionalno odrasli in namesto PRAV delajo, kar je FAJN.
Kje najti funkcionalno odraslega moškega
Problem pri odraščanju slovenskih otrok je zlasti oče, ki ne opravlja svoje funkcije. To pa zato, ker ali ni funkcionalno odrasel, ker dela ves dan, je alkoholik ali pa nima ideje, da lahko tudi moški vzgaja otroke. Veliko jih ne ve, da je otroka treba kaznovati le takrat, ko krši pravila, in ne takrat, ko je on slabe volje in se mora nad kom znašati.
Pomanjkanje pravih moških dr. Vesna Vuk Godina pripisuje tudi temu, da so slovenski moški mamini sinčki, saj je bil zadnji obred obče iniciacije na našem območju izveden davno s služenjem JLA, ko so moški morali odrasti in se ločiti od maminega štrudlja. Ker niso pripravljeni prevzeti bremena odraslosti, se mladi danes ne selijo na svoje, saj jim je doma res bolj fajn. Ker sociologi to razlagajo s težko socialno situacijo, se dr. Vuk Godina sprašuje, ali je danes res huje kot po 2. svetovni vojni, ko so šli vsi na svoje.

Predavateljica sočustvuje s svojimi študentkami, ki se trudijo najti odgovornega očeta za svoje otroke, kar je skoraj misija nemogoče, saj naj bi bil tak le 1 % slovenskih moških. Predlaga jim hiter izbirni test, pri katerem kandidata preverijo, ali je sposoben ravnati PRAV, je torej odrasel, nadalje pa tudi raziskati, kakšne so bile razmere v njegovi družini in kako je njegov oče opravljal svojo funkcijo.
„Dekleta danes nimajo časa z vsakim kandidatom izgubljati po 3 mesece, ker bodo sicer prej iz rodnega obdobja, kot bodo našle primernega partnerja. Otrok potrebuje dva funkcionalno odrasla starša – mater in očeta, možnost za to pa je trenutno praktično nič," pravi dr. Vuk Godina in opozarja, da mora biti otrok dvotirno vzgojen. Zato je zgrožena, da se z družinskim zakonikom odpravlja kazen in tako ne bo več kazni za kršenje socialnih pravil. V današnjem svetu se otroke in kasneje odrasle v primeru prestopkov pošlje na terapije in travma je še vedno ustrezen izgovor za vsa dejanja. Rezultat bo takšen kot v Ameriki – odraslo telo, v katerem biva funkcionalno neodrasli otrok.
V nezahodnih civilizacijah velja medkulturno vedenje: kdor ni odrasel, ne opravi testa iniciacije, ne more imeti žene, otrok, lastnine in države, ker to niso stvari za male otroke. Danes pa imamo na zahodu neodrasle starše, ki delajo predvsem to, kar je FAJN za njih, tu in tam še to, kar je FAJN za otroka, in to se ne bo dobro končalo, kajti bistvo starševstva je, da je treba narediti tisto, kar je PRAV za otroka, opozarja dr. Vuk Godina.
Ali trpim – ali imam
Pokritizirala je tudi starševsko nedoslednost, ki otroka ne nauči razlike med NE in DA. Veliko staršev namreč ne zna vztrajati pri NE in ga ob sitnarjenju otroka hitro spremenijo v DA. S tem pa se otrok hitro nauči, da je NE enako DA, če le dovolj dolgo sitnari.
Kakšni odrasli nastanejo iz takšnih otrok, imamo že danes možnost opazovati v Ameriki, kjer se je ta proces začel že pred 50 leti. Takšni otroci zrasejo v patološke narcise, ki nočejo biti odrasli, ne ločijo med NE in DA, delajo le tisto, kar je FAJN, so brez morale, ker je niso razvili (kar ni enako kot nemoralnost, saj nemoralneži vedo, kaj je moralno, a to zavestno kršijo), nimajo vesti, zato je nesmiselno trkati nanjo, so verbalno nezaustavljivi (se jih ne da zaustaviti z besedo), zaustavljivi so le s fizičnim nasiljem. To so razmere, ki jih poznamo iz ameriških šol. Dr. Vuk Godina ni začudena:
„V okoljih, v katerih se otrok ne kaznuje, nastanejo razmere, v katerih je izjemno veliko fizičnega nasilja, ker je drugega posameznika nemogoče ustaviti drugače kot z nasiljem. Patološki narcisi so celo življenje kršitelji socialnih pravil, za kar niso kaznovani, ampak se jim v sodobni družbi predpiše terapija." Terapija pa nas spet pripelje do kapitala in potrošništva. Tako se krog sklene.
Slovenski starši še niso dojeli, koliko je ura, so pa zato njihovi otroci. Zato imamo toliko tako imenovanih psihosomatskih motenj v 1. razredu osnovne šole, ki jim zdravniki brez slabe vesti predpisujejo antidepresive in zdravila proti hiperaktivnosti, ker otrok baje drugače ne more sedeti pol ure pri miru. Dr. Vuk Godina pravi, da jo to navaja na razmislek, da bolj kot je šola prijazna, več je patoloških posledic za otroke. Ker so otroci od doma navajeni, da so glavni, želijo to izvajati tudi v šoli. To lahko dosežejo z dobrimi ocenami (kar zahteva preveč napora), dragimi igračami in oblekami ali pa izstopajo z negativnim vedenjem, ki jim zagotovi veliko pozornosti učiteljev, staršev, svetovalne službe. Zelo zanimiva je tudi teza „ali trpim ali imam", ki so jo otroci odlično usvojili in jo uspešno izvajajo nad svojimi starši. Dobesedno psihološko jih maltretirajo, da dobijo drago novo igračo. Otroci razumejo, da igrače niso za to, da se z njimi igraš, ampak za to, da drugim dokažeš, da si najboljši. Starši še tega niso dojeli in še vedno obupano sprašujejo otroka, zakaj se vendar ne igra z igračo. Nova igrača svojo funkcijo opravlja en dan, jutri je treba imeti novo. In proizvedli smo idealnega potrošnika, ki niti ne počaka, da se izdelek pokvari, in ga niti ne uporablja, ampak samo poskrbi, da mu ga starš kupi.